

Marek Ciara, Warszawa

**MATERIAŁY STANISŁAWA ŚRENIOWSKIEGO
(1912-1957)
(III-270)**

Stanisław Śreniowski urodził się 16. 05. 1912 roku w Stryju. Był synem Józefa Weisbluma, nauczyciela języka polskiego i Heleny z domu Frey.

W 1930 roku ukończył gimnazjum w Stryju. W latach 1930 - 1936 studiował na Uniwersytecie Jana Kazimierza we Lwowie na Wydziale Prawa i na Studium Ekonomiczno - Administracyjnym uzyskując tytuł magistra prawa (1934) i magistra nauk ekonomicznych i administracyjnych (1936). Był uczniem Oswalda Balzera i Przemysława Dąbkowskiego. W roku 1939 obronił doktorat na Uniwersytecie Jagiellońskim na podstawie dysertacji pod tytułem: *Organizacja sejmiku halickiego* napisanej pod kierunkiem Stanisława Kutrzeby. Od listopada 1936 roku do marca 1937 roku odbywał służbę wojskową, z której został zwolniony ze względu na zły stan zdrowia. W latach 1937 - 1939 pracował jako aplikant w Prokuraturii Generalnej w Krakowie.

Po wybuchu wojny przeniósł się do Lwowa. W latach 1939-1941 wykładał historię prawa na Państwowym Uniwersytecie Ukraińskim imienia Iwana Franki we Lwowie.

W marcu 1942 roku przeniósł się do Krakowa, a następnie od marca 1943 roku przebywał w Warszawie. Podczas pobytu w Warszawie ze względu na semickie pochodzenie zmuszony był ukrywać się pod przybranym nazwiskiem Stanisław Bieniarz. W latach 1943-1944 na zlecenie działającego w konspiracji Instytutu Śląskiego opracował pierwszą w polskiej historiografii *Historię ustroju Śląska*. Praca ta ukazała się drukiem w 1948 roku.

W 1944 roku po powstaniu warszawskim został osadzony w hitlerowskim obozie przejściowym w Pruszkowie, skąd deportowano go do Krakowa. Po krótkim pobycie w Krakowie przeniósł się do Sieprawia koło Myślenic, gdzie przebywał do końca okupacji.

Po zakończeniu wojny przeniósł się do Łodzi, podejmując pracę w wydawnictwie „Czytelnik” na stanowisku redaktora wydawnictw historycznych. Jednocześnie prowadził wykłady zleczone na Uniwersytecie Łódzkim, na Wydziale Prawa z historii ustroju Polski. W roku 1946 został zastępcą profesora w Katedrze Historii Ustroju Polski na Wydziale Prawa. W styczniu 1949 roku habilitował się z historii ustroju Polski. Praca habilitacyjna nosiła tytuł *Zbiegostwo chłopów w dawnej Polsce jako zagadnienie ustroju społecznego*. W dniu 7 listopada 1949 roku został mianowany profesorem nadzwyczajnym. W 1947 roku został kierownikiem Katedry Historii Państwa i Prawa, a następnie w latach 1950-1954 kierownikiem Zespołu Katedr Historii Państwa i Prawa Polskiego.

W latach 1947-1950 pracował w Państwowej Wyższej Szkole Pedagogicznej w Łodzi, na stanowisku profesora kontraktowego. W latach 1948-1950 był prorektorem a następnie rektorem tej uczelni.

W latach 1953-1957 był zatrudniony w Instytucie Historii Polskiej Akademii Nauk. W dniu 24. 07. 1953 roku został powołany na członka Rady Archiwalnej przy Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych.

Stanisław Śreniowski zajmował się historią prawa i ustroju społecznego. W okresie międzywojennym był autorem prac na temat historii Polski i historii państwa i prawa polskiego w XVI - XVII wieku. Po wojnie tematem jego prac badawczych była historia chłopów od średniowiecza do XX wieku oraz kwestia ich uwłaszczenia w XIX wieku. Oprócz wyżej wymienionych był autorem prac: *Dzieje chłopów w Polsce. Szkic o ustroju społecznym* (1947), *Kwestia chłopska w Polsce w XVII wieku* (1955), *Uwłaszczenie chłopów*

w Polsce (1956), *Studia nad prawem i stosunkami agrarnymi Królestwa Polskiego 1831-1864* (1963). Był również jednym z współautorów zbiorowego opracowania *Historia Polski*, tom II (1955) wydanego przez Instytut Historii Polskiej Akademii Nauk.

Należał do Łódzkiego Towarzystwa Naukowego, Polskiego Towarzystwa Historycznego, Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk, Towarzystwa Naukowego we Lwowie.

W 1940 roku zawarł związek małżeński z Krystyną Oppenauer. Miał dwoje dzieci: Józefa i Barbarę. Zmarł w dniu 11. 08. 1957 r. w Ustce. Pochowany został na Cmentarzu w Łodzi na Radogoszczu.

Materiały archiwalne Stanisława Śreniowskiego w łącznej ilości 1,90 m. b wpłynęły do Polskiej Akademii Nauk Archiwum w Warszawie w dwóch transzach: drogą zakupu w roku 1986 i darowizny Krystyny Śreniowskiej w roku 1991. Zespół w księdze nabytków Polskiej Akademii Nauk Archiwum w Warszawie został wpisany pod numerem inwentarzowym 1808 w dniu 1. 12. 1986 r. i 1988 w dniu 31. 05. 1991 r. Spuściznę uporządkował, inwentarz i wstęp do niego napisał Marek Ciara. Prace przy porządkowaniu spuścizny wykonano w roku 2012.

Spuścizna zawiera materiały z lat 1934-1958 w tym większość z lat 1945 - 1958. Materiały spuścizny zostały podzielone na 8 grup tematycznych. Najliczniejsza z nich I grupa liczy 52 jednostki i zawiera materiały twórczości naukowej z lat 1938-1957, które podzielono na następujące podgrupy: A. Opracowania, artykuły, referaty, B. Wykłady, C. Recenzje, D. Prace literackie, E. Materiały warsztatowe. W podgrupie A do której należy 14 jednostek znalazły się rękopisy i maszynopisy opracowań, artykułów, referatów z lat 1938-1957 i niedatowane. W podgrupie B (jednostki 15 i 16) znajdują się pochodzące z lat 1949-1956 oraz niedatowane wykłady z historii Polski i historii ustroju. W podgrupie C w jednostce 17 znalazły się recenzje prac poświęconych historii Polski. W podgrupie D (jednostka 18) znalazły się: audycja radiowa, felieton, wiersze i wspomnienia z okresu okupacji.

Najliczniejsza w grupie materiałów twórczości naukowej i w całej spuściznie podgrupa E liczy 34 jednostki. Składają się na nią w większości niedatowane materiały warsztatowe: odpisy materiałów archiwalnych z Archiwum Głównego Akt Dawnych, Wojewódzkich Archiwów Państwowych w Kielcach, Krakowie, Lublinie i Łodzi, akt grodzkich i ziemskich z Archiwum we Lwowie, notki bibliograficzne dotyczące historii chłopów, historii prasy polskiej w XIX wieku, notatki oraz mapy powiatów: łęczyckiego, piotrkowskiego i rawskiego. Materiały warsztatowe uporządkowano w układzie rzeczowo - alfabetycznym, a odpisy materiałów archiwalnych z poszczególnych archiwów chronologicznie według okresu, którego dotyczą.

W grupie II do której należą jednostki nr 53 - 71 znajdują się pochodzące z lat 1937-1957 materiały obrazujące działalność Stanisława Śreniowskiego organizacyjno-naukowej, dydaktycznej, redakcyjnej oraz społeczno-politycznej. Grupa ta została podzielona na 6 podgrup tematycznych. W podgrupie A (jednostki 53-60) znalazły się pochodzące z lat 1946-1958 materiały dotyczące pracy w Państwowej Wyższej Szkole Pedagogicznej, Uniwersytecie Łódzkim, Instytucie Kształcenia Kadr Naukowych przy Komitecie Centralnym PZPR, Polskiej Akademii Nauk, działalności w towarzystwach naukowych, udziału w kongresach, konferencjach i obchodach rocznicowych. W podgrupie B (jednostki 61-63) znalazły się pochodzące z lat 1947-1957 materiały działalności dydaktycznej Stanisława Śreniowskiego w Państwowej Wyższej Szkole Pedagogicznej i Uniwersytecie Łódzkim. Są to listy obecności studentów, spisy lektur, plany zajęć, prace studentów, oceny, regulamin aspirantury i notatki. Podgrupa C zawiera opinie o kwalifikacjach pracowników naukowych (jednostka 64) oraz maszynopis pracy doktorskiej napisanej pod kierunkiem twórcy spuścizny wraz z recenzjami (jednostka 65). W jednostce 66 z grupy D znajdują się

materiały dotyczące pracy twórcy spuścizny w Radzie Archiwalnej przy Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych. W podgrupie E (jednostki 67-70) znajdują się materiały współpracy z redakcjami i wydawnictwami: korespondencja i materiały do opracowań zbiorowych. W podgrupie F (jednostka 71) znalazły się pochodzące z lat 1945 - 1953 materiały dotyczące działalności w organizacjach społecznych i społeczno-politycznych, których spis umieszczono w aneksie.

W grupie III (jednostki 72-75) znajdują się pochodzące z lat 1940-1957 materiały dotyczące biografii, spraw majątkowych, oraz materiały funeralne.

Na grupę IV składa się korespondencja wychodząca (jednostka 76) i korespondencja wpływająca (77-79) z lat 1934-1957.

W grupie V umieszczono pochodzące z lat 1938-1956 materiały o twórcy zespołu (jednostka 80), są to recenzje i opinie o pracach Stanisława Śreniowskiego.

Grupa VI - materiały rodzinne (jednostka 81) zawiera korespondencję Krystyny, Barbary i Józefa Śreniowskich, wycinki prasowe i fotografie rodzinne. Materiały te pochodzą z lat 1938-1957.

W grupie VII - materiały osób obcych (jednostka 82) umieszczone zostały artykuły i referaty ułożone w porządku alfabetycznym według nazwisk autorów z lat 1949-1956.

Grupa VIII składająca się z 2 jednostek (83-84) zawiera książki twórcy spuścizny oraz nadbitki artykułów z lat 1938-1957.

Materiały Stanisława Śreniowskiego otrzymały sygnaturę III-270. W serwisie <http://www.szukajwarchiwach.gov.pl> zespół ma numer 302/383/0. Inwentarz liczy 84 jednostki archiwalne oraz 15 aneksów.

Źródła i bibliografia

1. Materiały Stanisława Śreniowskiego (1912-1957), Polska Akademia Nauk Archiwum w Warszawie, III-270, j. 72, 73
2. Adamus Jan, Bortkiewicz Filomena, Stankiewicz Zbigniew, *Stanisław Śreniowski (1912-1957)*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Łódzkiego”, 1958, seria I, z. 8, s. 234-236
3. Izdebski Hubert, *Śreniowski Stanisław*, [w:] *Słownik historyków polskich*, Warszawa 1994, s. 517
4. Kita Jarosław, Stobiecki Rafał, *Śreniowski Stanisław* [w:] *Słownik biograficzny historyków łódzkich*, Łódź 2000, s. 93-94
5. Kula Witold, *Stanisław Śreniowski (1912 – 1957)*, „Przegląd Historyczny” 1957, z. 4, s. 829 - 832
6. Leśnodorski Bogusław, *Stanisław Śreniowski (16. V. 1912- 12. VIII. 1957)*, „Kwartalnik Historyczny”, 1957, z. 3-4, s. 274-276
7. *Śreniowski Stanisław*, [w:] *Wielka Encyklopedia Powszechna PWN*, Warszawa 1968, t. 11, s. 324

PRZEGLĄD ZAWARTOŚCI INWENTARZA

I. Materiały twórczości naukowej	1-52
A. Opracowania, artykuły, referaty	1-14
B. Wykłady	15-16
C. Recenzje i utwory literackie	17-18
D. Materiały warsztatowe	19-52
II. Materiały działalności naukowej i pracy zawodowej	53-71
A. Działalność organizacyjno-naukowa	53-60
B. Działalność dydaktyczna	61-63
C. Opiniowanie prac naukowych	64-65
D. Praca w innych instytucjach	66
E. Działalność redakcyjna i wydawnicza	67-70
F. Działalność społeczna i społeczno-polityczna	71
III. Materiały biograficzne	72-75
IV. Korespondencja	76-79
korespondencja wychodząca	76
korespondencja wpływająca	77-79
V. Materiały o twórcy spuścizny	80
VI. Materiały rodzinne	81
VII. Materiały osób obcych	82
VIII. Załączniki	83-84
Aneksy	1-17

I. MATERIAŁY TWÓRCZOŚCI NAUKOWEJ

A. Opracowania, artykuły, referaty

1. *Obrona twierdz kresowych*
Opracowanie
1938, rkp., masz., l., k. 103
2. *Studia nad prawem i stosunkami agrarnymi Królestwa Polskiego 1831-1864 (1963)*
Opracowanie
Przed 1963, rkp., l., k. 184
Druk: Warszawa 1963
3. Jw.
Opracowanie, część 1
Przed 1963, masz., l., k. 1., k. 112
Druk: Warszawa 1963
4. Jw.
Opracowanie, część 2
Przed 1963, masz., l., k. 104
Druk: Warszawa 1963

5. Historia Polski XVI-XIX w.
Opracowania, fragmenty bez tytułu
B.d., rkp., masz., l., k. 197
6. Jw.
Opracowanie, fragment
B.d., rkp., l., k. 166
7. *Kanon metodyczny nowszej historiografii polskiej*
Opracowanie
B.d., rkp., masz., l., k. 62
8. *O lanach w ustroju folwarczno pańszczyźnianym w Polsce w XVI – XVIII w.*
Opracowanie
B.d., rkp., masz., l., k. 149
9. *Proces o zbiegłych kmieci w ziemi halickiej*
Opracowanie
B.d., rkp., l., k. 196
10. *Studia o ustroju wsi poddańczo - pańszczyźnianej w Polsce w XVII wieku*
Opracowanie
B.d., rkp., l., k. 153
11. Jw.
Opracowanie
B.d., masz, l., k. 197
12. *Zagadnienie chłopskiego posiadania ziemi w ustroju folwarczno-pańszczyźnianym w Polsce w XVI-XVIII wieku*
Opracowanie
B.d., rkp., masz., l., k. 117
13. Historia Polski
Artykuły
1954-1957, b.d., rkp., masz., l., k. 159, zob. aneks 1
14. *Rewolucja agrarna na ziemiach polskich w XIX wieku*, B.d.
Zespół katedr historii prawa Uniwersytetu Łódzkiego, B.d.
Referaty
B.d., rkp., masz., l., k. 49

B. Wykłady

15. *Historia ustroju i prawa polskiego*
Historia ustroju Polski
Wykłady, notatki, konspekty
1949 i b d., rkp., masz., l., k. 219

16. Historia Polski
Wykłady
1951 – 1956, b.d., rkp., masz., l., k. 186, zob. aneks 2

C. Recenzje i utwory literackie

17. Historia Polski
Recenzje
1937-1950, b.d., rkp., masz., druk, l., k. 69, zob. aneks 3
18. Utwory literackie
Audycja radiowa, felieton, wiersze, wspomnienia
1937-1943, b.d., rkp., masz., l., sz., k. 79, zob. aneks 4

D. Materiały warsztatowe

19. *Dzieje chłopów w Polsce. Szkic o ustroju społecznym*
Notatki bibliograficzne
B.d., rkp., l., k. 239
20. Jw.
Notatki bibliograficzne
B.d., rkp., l., k. 279
21. Jw.
Notatki bibliograficzne
B.d., rkp., l., k. 245
22. Jw.
Notatki bibliograficzne
B.d., rkp., l., k. 267
23. Jw.
Fotografie rycin dotyczących rolnictwa i chłopów w XIX wieku
B.d., l., fot. 11
24. Historia Polski XVI-XIX w.
Notatki
B.d., rkp., l., k. 196
25. Jw.
Notatki
B.d., rkp., l., k. 168
26. *Kwestia agrarna w publicystyce Królestwa Polskiego 1840 – 1870*
Streszczenia artykułów prasowych
B.d., rkp., l., k. 196
27. *Organizacja sejmiku halickiego*
Notatki bibliograficzne, odpisy z materiałów archiwalnych, m. in. z akt grodzkich i ziemskich z archiwum we Lwowie, notatki
Przed 1938 r. rkp., l., k. 299
Druk: Lwów 1938

28. Prasa polska w XIX wieku
Notatki bibliograficzne
B.d., rkp., l., k. 215
29. Rzeczpospolita Krakowska i zabór austriacki
Odpisy materiałów archiwalnych z WAP w Krakowie z lat 1805 – 1826
skargi i sprawy sądowe chłopów w gminie Tyniec
B.d., rkp., masz., l., k. 187
30. Jw.
Odpisy materiałów archiwalnych z WAP w Krakowie z lat 1827 – 1836
skargi i sprawy sądowe chłopów w gminie Tyniec
B.d., rkp., masz., l., k. 206
31. Jw.
Odpisy materiałów archiwalnych z WAP w Krakowie z lat 1837 - 1851 i B.d.
skargi i sprawy sądowe chłopów w gminie Tyniec
B.d., rkp., masz., l., k. 213
32. Jw.
Odpisy materiałów archiwalnych z WAP w Rzeszowie z 1845 roku
skargi chłopów w gminie Łańcut
B.d., rkp., masz., l., k. 25
33. Jw.
Notatki bibliograficzne, notatki
B.d., rkp., l., k. 119
34. *Studia nad prawem i stosunkami agrarnymi Królestwa Polskiego 1831-1864*
Prawo o służebnościach pastwiska i wrębu z 28. 06. 1830 r.
Dekret uwłaszczeniowy Centralnego Komitetu Narodowego z 22. 01. 1863 r.
Ukaz o urządzeniu gmin wiejskich z 2. 03. 1864 r
Odpisy aktów normatywnych
Przed 1963, B.d., masz., l., k. 57
Druk: Warszawa 1963
35. Ustrój folwarczno-pańszczyźniany w Polsce w XVII-XVIII w.
Odpisy materiałów archiwalnych z WAP w Krakowie - akta grodzkie krakowskie
z lat 1676-1698
B.d., masz., j. łac., pol., l., k. 18
36. Jw.
Odpisy materiałów archiwalnych z WAP w Lublinie-akta grodzkie lubelskie
i krasnostawskie z lat 1652 – 1668
Inwentarze, egzekucje podatkowe, lustracja starostwa krasnostawskiego
B.d., masz., j. łac., pol., l., k. 185
37. Jw.
Odpisy materiałów archiwalnych z WAP w Lublinie, akta grodzkie lubelskie
i krasnostawskie z lat 1688 – 1699
Inwentarze, notatki
B.d., masz., j. łac., pol., l., k. 168

38. Jw.
Odpisy materiałów archiwalnych z WAP w Lublinie, akta grodzkie lubelskie i krasnostawskie z lat 1787-1792, b. d.
Inwentarze
B.d., masz., j. łac., pol., l., k. 177
39. Jw.
Odpisy z literatury, notatki
B.d., rkp., masz., l., k. 179
40. Jw.
Odpisy z literatury, notatki
B.d. rkp., l., k. 192
41. *Uwłaszczenie chłopów w Polsce*
Odpisy materiałów archiwalnych z AGAD z lat 1817 – 1854
Komisja Rządowa Przychodów i Skarbu, Rada Administracyjna, Rząd Gubernialny Kielecki, Krakowski, Radomski, Sandomierski, petycja do W. Ks. Konstantego, korespondencja urzędowa, cyrkularz, obwieszczenie
B.d., rkp., masz., l., k. 201
42. Jw.
Odpisy materiałów archiwalnych z AGAD z lat 1846 – 1863
Rząd Gubernialny Warszawski
B.d., masz., l., k. 177
43. Jw.
Odpisy materiałów archiwalnych z WAP w Kielcach z lat 1835 – 1865
Komisja Województwa Krakowskiego/ Rząd Gubernialny Krakowski
B.d., rkp., masz., l., k. 208
44. Jw.
Odpisy materiałów archiwalnych z WAP w Krakowie z lat 1805 – 1865
Komisja Województwa Krakowskiego/ Rząd Gubernialny Krakowski
Archiwum Potockich
B.d., rkp., masz., l., k. 172
45. Jw.
Odpisy materiałów archiwalnych z WAP w Lublinie z lat 1831 – 1864
Komisja Województwa Podlaskiego / Rząd Gubernialny Lubelski
B.d., rkp., masz., l., k. 171
46. Jw.
Odpisy materiałów archiwalnych z WAP w Łodzi z lat 1830 – 1885
Piotrkowski Gubernialny Urząd do Spraw Włościańskich, Rząd Gubernialny Piotrkowski
B.d., rkp., masz., l., k. 149
47. Jw.
Odpisy inwentarza kartkowego z WAP w Radomiu
Dyrekcja Generalna Dóbr i Lasów Narodowych, Komisja Województwa Krakowskiego/ Rząd Gubernialny Krakowski, Dzieło Uprawlenija

Wojennowo Naczelnika Radomskowo Otdieła, skargi chłopów z lat 1816-1863
B.d., rkp., l., k. 51

48. Jw.

Odpisy materiałów archiwalnych z WAP w Radomiu z lat 1817 – 1865
Komisja Województwa Krakowskiego
B.d., rkp., masz., l., k. 189

49. Jw.

Notatki
B.d., rkp., l., k. 178

50. Wielkie Księstwo Poznańskie

Notatki bibliograficzne
B.d., rkp., l., k. 91

Mapy

51. Powiat łączycki i piotrkowski

Mapy, brak skali, tytułu, legendy, papier na kartonie częściowo podklejone płótnem,
Przed 1915, rkp., j. ros., l., k. 14
1 mapa 680 x 800 mm, 13 map 270 x 450 mm

52. Powiat rawski

Mapy, brak skali, tytułu, legendy, papier na kartonie,
Przed 1915, rkp., jbw., j. ros., l., k. 3
3 mapy: 300 x 440 mm, 270 x 340 mm, 270 x 370 mm

II. MATERIAŁY DZIAŁALNOŚCI TWÓRCY SPUŚCIZNY

A. Działalność naukowo-organizacyjna

53. Uniwersytet Łódzki

Projekt statutu Instytutu Historycznego, Statut Zespołu Katedr Historii Prawa,
zaproszenia na posiedzenia: Rady Wydziału, Komisji Bibliotecznej, protokół,
wytyczne, regulamin, plan pracy, program zajęć, korespondencja
1946-1957 i B.d., masz., l., k. 39

54. Państwowa Wyższa Szkoła Pedagogiczna

Plany pracy, sprawozdania, korespondencja, wycinki prasowe
1949-1952, rkp., masz., druk, l., k. 29

55. Instytut Kształcenia Kadr Naukowych przy Komitecie Centralnym PZPR

Korespondencja
1950-1952, masz., l., k. 9

56. Polska Akademia Nauk

Instytut Badań Literackich, Instytut Historii, Zakład Nauk Prawnych
sprawozdania, ankieta, program kursu, korespondencja, notatki
1950-1958 i B.d., rkp., masz., l., k. 29

57. Łódzkie Towarzystwo Naukowe, Marksistowskie Zrzeszenie Historyków,
Polskie Towarzystwo Historyczne, Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk,
Towarzystwo Naukowe we Lwowie
Zaproszenia, protokół posiedzenia, ankieta, wycinki prasowe, korespondencja
1937-1956, rkp., masz., l., k. 59
58. Konferencje i sesje naukowe
Zaproszenia, korespondencja, program, wycinek prasowy, polecenie wyjazdu
służbowego
1948 - 1955, rkp., masz., druk, l., k. 29, zob. aneks 5
59. IX Congres International des Sciences Historiques, 28 aout - 3 septembre 1950 a Paris
II Światowy Kongres Obrońców Pokoju
I Kongres Nauki Polskiej
Program, zaproszenia, pismo okólne, informator, korespondencja
1950-1951, masz., druk, j. franc., pol., l., k. 21
60. 200 - Lecie Urodzin Hugona Kołłątaja, 1950
300 - Lecie Powstania Chłopów na Podhalu, 1951
Rok Mickiewiczowski, 1955
Obchody rocznicowe, zaproszenia, korespondencja
skład komisji organizacyjnej, protokół
1950-1955, masz., druk, l., k. 19

B. Działalność dydaktyczna

61. Uniwersytet Łódzki
Spis zalecanych lektur, plan zajęć, listy obecności studentów, prace studentów,
oceny, regulamin stypendiów, plan seminarium magisterskiego, indywidualny
plan zajęć, korespondencja, notatki
1947-1956, b.d., rkp., masz., l., k. 119
62. Jw. Aspirantura i seminarium doktoranckie
Tymczasowy regulamin aspirantury, plan pracy, sprawozdania, opinie o aspirantach,
recenzje pracy doktorskiej, notatki
1951-1957, b. d, rkp., masz., l., k. 219
63. Państwowa Wyższa Szkoła Pedagogiczna
Listy obecności studentów, notatki
1949 – 1950, b.d., rkp., masz., l. k. 92

C. Opiniowanie prac naukowych i kwalifikacji pracowników naukowych

64. Centralna Komisja Kwalifikacyjna
Opinie o dorobku naukowym i o kwalifikacjach pracowników naukowych,
korespondencja
1949-1955, masz., l., k. 22

D. Praca zawodowa w innych instytucjach

65. Rada Archiwalna przy Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych
Sprawozdanie z działalności służby archiwalnej za rok 1953, korespondencja
1953-1956, masz., l., k. 14

E. Działalność wydawnicza, redakcyjna i opiniowanie prac dla celów wydawniczych

66. *Historia państwa i prawa polskiego*
Historia Polski
Konspekty rozdziałów wydawnictw zbiorowych, fragmenty rozdziału, notatki
B.d., rkp., masz., l., k. 209
67. *Historia Polski*
Konspekty opracowań, korespondencja
1954-1957, b.d., masz., l., k. 19, zob. aneks 6
68. Jw.
Recenzje wydawnicze
B.d., rkp., masz., l., k. 68, zob. aneks 7
69. Redakcje i wydawnictwa
Korespondencja
1936-1957, b.d., rkp., masz., l., k. 88, zob. aneks 8

F. Działalność w organizacjach społecznych i społeczno-politycznych

70. Organizacje społeczne i społeczno-polityczne
Zaproszenia, zawiadomienie o składzie zarządu, prośba o przyjęcie, korespondencja,
legitymacje
1945-1953, b. d., rkp., masz., l., k. 22, zob. aneks 9

III. MATERIAŁY BIOGRAFICZNE

71. Życiorys i dokumenty osobiste
Życiorys, książeczka wojskowa, zaświadczenia: Komisji Poborowej, RGO,
legitymacje: Państwowej Wyższej Szkoły Pedagogicznej, Uniwersytetu Łódzkiego,
PAN, 3 kalendarzyki kieszonkowe, fotografia, wykaz publikacji
1940-1957, rkp., masz., druk, l., sz., opr., k. 89
72. Państwowa Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Łodzi, Uniwersytet Jagielloński,
Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie, Uniwersytet Łódzki, Prokuratoria Generalna
Odpis dyplomu, wnioski urlopowe, umowy o pracę, akt powołania na rektora
PWSP, powołanie do Rady Archiwalnej przy NDAP
1935-1957, b. d., rkp., masz., druk, l., sz., opr., k. 81
73. Nabycie domu i materiały finansowe
Korespondencja z Państwowym Urzędem Repatriacyjnym, rachunek, przekaz,
ponaglenie, upoważnienie do odbioru przesyłki
1945-1957, rkp., masz., l., k. 29

74. Materiały funeralne

Klepsydra, wycinki prasowe z nekrologami, zaproszenie na zebranie poświęcone pamięci, fotografie z pogrzebu, listy kondolencyjne
1957, rkp., masz., druk, l., fot. 7, k. 114, l., k.79 zob. aneks 10

IV. KORESPONDENCJA

75. Korespondencja wychodząca

Osoby i instytucje B-W
1946-1956, b.d., rkp., masz., l., k. 25, zob. aneks 11

76. Korespondencja wpływająca

Osoby i instytucje A-J
1935-1957, b. d., rkp., masz., l., k. 98, zob. aneks 12

77. Korespondencja wpływająca

Osoby i instytucje K-O
1935-1957, b. d., rkp., masz., l., k. 113, zob. aneks 12

78. Korespondencja wpływająca

Osoby i instytucje P-Z
1935-1957, b. d., rkp., masz., k. 134, zob. aneks 12

V. MATERIAŁY O TWÓRCY ZESPOŁU

79. Recenzje i opinie o pracach S. Ś

Recenzje, wycinki prasowe
1938-1956, rkp., masz., druk, l., k. 57, zob. aneks 13

VI. MATERIAŁY RODZINNE

80. Śreniowska Barbara - córka, Śreniowski Józef - syn, Śreniowska Krystyna-małżonka, Weisblum Józef - ojciec S. Ś.

Korespondencja Krystyny, Barbary, Józefa Śreniowskich, wycinki prasowe
fotografie rodzinne
1938-1957, b. d., rkp., druk, l., fot. 2, k. 34

VII. MATERIAŁY OSÓB OBCYCH

81. Artykuły i materiały osób obcych

Artykuły, referaty
1949-1956, b. d., rkp., masz., druk, l., k. 194, zob. aneks 14

82. Bortkiewicz Filomena, *Nadziały chłopów pańszczyźnianych powiatu piotrkowskiego w latach 1846-1861*, b. d.

Opracowanie
B. d., masz., k., k. 78

VIII. ZAŁĄCZNIKI

83. *Organizacja sejmiku halickiego w XVI-XVIII w.*

Opracowanie

1938, druk, l., s. 166 + k. 2

Druk [w]: „*Studia nad historią prawa polskiego imienia Oswalda Balzera*”
tom XVI, Lwów 1938

84. *Prace S. Ś wydane drukiem*

Książki i nadbitki artykułów

1945-1957, b. d., druk, k. 189, zob. aneks 15

ANEKS 1

J. 13. *Historia Polski. Artykuły*

Marksistowsko - leninowska teoria państwa i rewolucji, 1954

W sprawie warunków i procesu likwidacji ustroju folwarczno-pańszczyźnianego w Polsce, 1957

Borys Grekow jako historyk chłopów, b.d.

Gospodarstwo folwarczno- pańszczyźniane w Polsce w XVII wieku, b.d.

Ideologia polityczna i syntezy historyczne Bobrzyńskiego i Balzera, b.d.

Interpretacja poddaństwa chłopów w burżuazyjnej literaturze historycznej, b.d.

Konstytucja PRL, b. d.

Oznaki regresu ekonomicznego w ustroju folwarczno-pańszczyźnianym w Polsce od schyłku XVI wieku

Sprawy chłopskie na sejmiku halickim, b.d.

Syntezy historyczne i ideologia polityczna Bobrzyńskiego i Balzera, b.d.

Tadeusz Kościuszko, b.d.

Uwłaszczenie chłopów w Poznańskim, b.d.

Zagrodnicy i komornicy w ustroju folwarczno - pańszczyźnianym, b.d.

Znaczenie przednówka w ekonomice rolnej przed uwłaszczeniem chłopów, b.d.

Z zagadnień ideologii prawnoustrojowej w Polsce w XVII wieku, b.d.

ANEKS 2

J. 16. *Historia Polski. Wykłady*

Szkoły historyczne w II połowie XIX wieku, 1951

Reforma włościańska 1864 r. w Królestwie Polskim, 1956

Klasyki marksizmu o reformie włościańskiej z 1861 r., b.d.

Historia Polski XIX – XX wieku, b.d.

Historia Polski. Próba periodyzacji, b.d.

Historiografia ustroju, b.d.

Sprawa agrarna i chłopska w rozwoju dziejowym, b.d.

Ustrój folwarczno - pańszczyźniany w XVII wieku, b.d.

Wojna wyzwolenicza narodu ukraińskiego i ruchy chłopskie w Polsce w XVII wieku, b.d.

ANEKS 3

J. 17. Historia Polski. Recenzje

Lachs Jan, Krakowski cech chirurgów (cyrulików) 1477-1874. La corporation des chirurgiens de Cracovie (1477-1874), 1937

Oswald Balzer, Przemówienia wygłoszone w Towarzystwie Naukowym we Lwowie w latach 1921-1932, 1938

Oswald Balzer, Pisma pośmiertne Oswalda Balzera, 1938

Górski Karol, Ustrój Państwa i Zakonu Krzyżackiego, 1939

Grekow B.D., Krestianie na Rusi s drevniejszych wremien do XVII wieku, 1949

Husa Vaclav, EPOCHY Ceských dejin, 1949

Kniat Marian, Dzieje uwłaszczenia włościan w Wielkim Księstwie Poznańskim, 1950

Nowe wydawnictwa źródłowe do historii chłopów w Polsce w drugiej połowie XVIII wieku-supliki chłopskie. Dekrety referendarii koronnej. materiały do dziejów sejmku czteroletniego, b. d.

Vetulani Adam, Dzieje historii prawa w Polsce, b. d.

ANEKS 4

J. 18. Utwory literackie: audycja radiowa, felieton, wiersze, wspomnienia z okresu okupacji

Bogobojna

Bohaterowie z Plutarcha

Bydło

Fraeulein

G. G.

Gorące serca zwalczą mróz!

Najlepszych wyróżnić wpierw

O patrioto szlachetny...

Pierwszy lepszy

Polityka

Polka

Ramol

R. G. O.

Rzeczpospolitą nakrywają kaptury

Z księgi obłędu i ohydy

ANEKS 5

J. 58. Konferencje i sesje naukowe

VII Powszechny Zjazd Historyków Polskich, Wrocław 1948

II Ogólnopolska Konferencja Historyków Prawa, Poznań 1950

Polskie Oświecenie, Warszawa 1951

Metody Inwentaryzacji Materiałów Archiwalnych do Historii Wsi, Warszawa 1951

Konferencja Metodologiczna Historyków w Otwocku, 1951-1952

Konstytucja PRL, Warszawa 1952-1953

Dzieje Śląska, Wrocław 1953

Odrodzenie w Polsce, Warszawa 1953

Ideologia i Działalność Braci Polskich, Kielce 1954

III Archiwalna Konferencja Metodyczna, Warszawa 1955

ANEKS 6

J. 67. Historia Polski. Konspekty opracowań.
Polska w okresie drugiej wojny północnej
Nadzielenie bezrolnych w gubernii kieleckiej na podstawie ukazów z lat 1864-1865
Studia z historii wsi w Polsce w XIX wieku
Uwłaszczenie chłopów w Polsce
Materiały do dziejów uwłaszczenia
 Czasopismo poświęcone wsi. Brak tytułu

ANEKS 7

J. 68. Historia Polski. Recenzje wydawnicze
Baranowski B., Folwark w Łęczyckiem w XVIII wieku, 1956
Baranowski B., Gospodarka chłopska w południowo-wschodniej Wielkopolsce w XVI-XVIII w., b. d.
Czapliński W., Rola magnaterii i szlachty w pierwszych latach wojny szwedzkiej, b. d.
Deresiewicz J., Działalność komisji dobrego porządku dla wsi wielkopolskiej, 1953 - 1955
Gieysztor Irena., Żaboklicka A., Rejestry poborowe Mazowsza w XVI wiek, b. d.
Kazimierski J., Inwentarz pomiarowy dóbr klucza brańczyckiego, 1955
Kuchowicz Z., Kronikarze i pamiętnikarze polscy XVII wieku wobec wojny szwedzkiej, b. d.
Kucner Alfred, Dzieje polityczne Łęborka i Bytowa w latach 1454-1699, 1945
Libiszowska Zofia, Pierwsza wojna północna (1655-1660) w historiografii polskiej b. d.
Orzechowski K., Kwestia chłopska na Śląsku w pierwszej połowie XIX wieku, b. d.
Rogowicz Waclaw, Topór faszyzmu nad głową Europy, 1945
Stankiewicz Zbigniew, Uwłaszczenie chłopów w powstaniu styczniowym, 1955
Syska H., W lasy bież, strzelbę chwyć! b. d.
Wagner J., Warszawa w latach potopu szwedzkiego, b. d.
Kłęska militarna Niemiec, 1945
Osieck, b. d.

ANEKS 8

J. 69. Redakcje i wydawnictwa. Korespondencja			
„Czasopismo Prawno – Historyczne”	1949 - 1956	1.	10
Spółdzielnia Wydawniczo – Oświatowa „Czytelnik”	1947 - 1950	1	2
Instytut Gospodarstwa Społecznego	1936	1.	4
Instytut Śląski	1948	1.	1
Ministerstwo Oświaty, Komitet Wydawnictw Naukowych	1950	1.	1
„Książka i Wiedza”	1950 - 1956	1.	5
„Kwartalnik Historyczny”	1939 - 1950	1.	5
Ludowa Spółdzielnia Wydawnicza	1955	1.	2
„Łódzki Przegląd Nauk Historycznych i Społecznych”	1950	1.	1
„Nowa Książka”	1936 - 1939	1.	3

„Nowe Drogi”	1956	1.	1
„Państwo i Prawo”	1948 - 1950	1.	11
Państwowe Wydawnictwo Naukowe	1953 - 1956	1.	13
Państwowe Zakłady Wydawnictw Szkolnych	1950	1.	1
Państwowy Instytut Wydawniczy	1947	1.	1
„Przegląd Historyczny”	1949 - 1957	1.	10
„Roczniki Dziejów Społecznych i Gospodarczych”	1952	1.	1
„Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny”	1937	1.	1
„Wiedza Powszechna”	1948	1.	5
„Wierchy”	1952	1.	1
„Wieś”	1947 - 1948	1.	2
Wydawnictwo Prawnicze	1952 - 1955	1.	4
„Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Łódzkiego”	1956	1.	1

ANEKS 9

J. 70. Organizacje społeczne i społeczno-polityczne
 Bratnia Pomoc Uczniów Państwowej Szkoły Sztuk Zdobniczych w Krakowie
 Klub „Kuźnica”
 Komitet Frontu Narodowego
 Komitet Honorowy Jubileuszu Pracowników Państwowego Teatru Wojska Polskiego
 Komitet Obchodu 1 Maja w Łodzi
 Miejska Rada Narodowa w Łodzi
 Rada Szkół Wyższych
 Towarzystwo Burs i Stypendiów
 Towarzystwo Przyjaciół Młodzieży Szkół Wyższych
 Towarzystwo Przyjaźni Polsko-Radzieckiej
 Towarzystwo Uniwersytetu Robotniczego w Warszawie
 Związek Akademickiej Młodzieży Polskiej
 Zrzeszenie Prawników Polskich
 Związek Nauczycielstwa Polskiego

ANEKS 10

J. 74. Materiały funeralne. Listy kondolencyjne			
Bardach Juliusz		1.	1
Bielińska M.		1.	1
Bobińska Celina		1.	1
Bortkiewicz Filomena		1.	1
Brodowska Helena		1.	1
Cieślak W.		1.	1
Cyprian Tadeusz		1.	1
Dankowski Tadeusz		1.	1
Ehrlich Stanisław		1.	1

Friedberg Marian	1.	1
Golias Marian	1.	1
Hejnosz Wojciech	1.	1
Herbst Stanisław	1.	1
Hessen Maria	1.	1
Inglot Stefan	1.	1
Kieniewicz Stefan	1.	1
Kłodziński Andrzej	1.	2
Koranyi Jadwiga i Karol	1.	1
Leśnodorski Bogusław	1.	1
Lewicka Zofia i Bolesław	1	1
Lutman Roman	1.	1
Łapicki B.	1.	1
Mackierzowie	1.	1
Malinowski Janusz	1.	1
Manteuffel Tadeusz	1.	1
Morawieccy M.i J.	1.	1
Polskie Towarzystwo Historyczne - Zarząd	1.	1
Rektor i Senat Szkoły Głównej Służby Zagranicznej (brak nazwiska)	1.	1
Szpunar Adam	1.	1
Sztaniec Janina	1.	1
Vetulani Adam	1.	1
Wereszycki Henryk	1.	1
Żółkiewski Stefan	1.	2
Nadawcy nieustaleni	1.	2

ANEKS 11

J. 75. Korespondencja wychodząca. Osoby i instytucje B - W

Bardach Juliusz	1949	1.	1
Biblioteka Narodowa	1954	1.	1
Biblioteka Wrocławska	1946	1.	1
Miejska Rada Narodowa w Łodzi	1955 - 1956 i b. d	1.	5
Miejskie Przedsiębiorstwo Komunikacyjne	1954	1.	1
Poczta i Telegraf	1954	1.	1
Polskie Radio	1953	1.	1
Wojewódzkie Archiwum Państwowego w Lublinie	b. d.	1.	1
Adresaci nieustaleni	1948 - 1956, b.d.	1.	10

ANEKS 12

J. 76, 77, 78. Korespondencja wpływająca. Osoby i instytucje. Nadawcy A - Z

Abraham Władysław	1939	1.	1
Adamus Jan	1950 - 1957	1.	15
Bardach Juliusz	1949 - 1951	1.	5
Bobińska Celina	1956	1.	2
Bogatyński Władysław	1939	1.	1
Bortkiewicz Filomena	1956	1.	1
Brodowska Helena	1950 - 1956	1.	5
Cieślak Tadeusz	1952 - 1957	1.	9
Chamerska Halina	1957	1.	3
Chrzanowski Ignacy	1939	1.	1
Czatowski Aleksander	1938	1.	1
Dąbkowski Przemysław	1937 - 1942	1.	20
Dutkiewicz Józef	1957	1.	2
Dziurzanka Katarzyna	1946 - 1947	1.	6
Ehrlich Stanisław	1948 - 1949	1.	7
Estreicher Stanisław	1939	1.	1
Gerlach Jan	1952	1.	1
Grajewski Henryk	1951 - 1952	1.	2
Halban Lech	1955	1.	1
Hejnosz Wojciech	1937 - 1949	1.	5
Husa Vaclav	1948 - 1957	1.	3
Inglot Stanisław	1945 - 1953	1.	4
Jedlicki Jerzy	1955	1.	1
Jedlicki Marian	B.d.	1.	1
Katz Henryk	1953	1.	1
Kieniewicz Stefan	1955 - 1957	1.	5
Kisiel Helena	1955	1.	1
Kłodziński Andrzej	1946 - 1952	1.	20
Kłós Michał	1956	1.	2
Konicki Z	1956	1.	1
Koranyi Karol	1946 - 1956	1.	21
Kotarbiński Tadeusz	1947 - 1951	1.	4
Kowecki Jerzy	1956	1.	1
Krzyżanowski A	1952	1.	1
Krzyżanowski Stanisław	1938	1.	1
Kutrzeba Stanisław	1939	1.	1
Lepszy Kazimierz	1952	1.	1
Leśnodorski Bogusław	1946 - 1956	1.	12
Lutman Roman	1947 - 1952	1.	8
Łempicki Stanisław	1945	1.	3
Małowist Marian	1951 - 1957	1.	12
Manteuffel Tadeusz	b. d.	1.	1
Miejskie Zakłady Komunikacyjne	1954	1.	1
Ministerstwo Kultury i Sztuki	1948	1.	1
Mueller Edward	1949	1.	1
Mysłakowski Zygmunt	1945 - 1946	1.	2
Orzechowski Kazimierz	1957	1.	1
Ossowska Maria	1944 - 1947	1.	3
Ossowski Stanisław	1945 - 1950	1.	2

Parczewski Lech	1951	1.	1
Piowski Kazimierz	1949	1.	1
Poczta i Telekomunikacja	1952	1.	1
Polskie Radio S. A.	1936 - 1937	1.	2
Polackówna Helena	1937 - 1939	1.	6
Przybyłowski Kazimierz	1939	1.	1
Rada Narodowa w Łodzi	1955 - 1956	1.	1
Rudziński A.	1947 - 1949	1.	6
Rutkowski Jan	1949 - 1955	1.	2
Rużyło - Pawłowska J.	1957	1.	1
Sawicka-Wróblewska Helena	1954 - 1955	1.	2
Serejski Marian	1948	1.	1
Siemieński Józef	1934 - 1936	1.	2
Sobociński Władysław	1946 - 1957	1.	67
Spaet Arnold	1938 - 1939	1.	2
Stankiewicz Stanisław	1956 - 1957	1.	7
Szmaglewska Seweryna	1957	1.	1
Szpunar Adam	1949	1.	1
Taubenschlag Rafał	1939	1.	1
Tyrowicz Marian	1938 - 1939	1.	2
Vetulani Adam	1938 - 1957	1.	6
Wereszycki Henryk	1948	1.	2
Wojciechowski Zygmunt	1949	1.	1
Wojewódzka Rada Narodowa w Koszalinie	1954	1.	1
Wojewódzki Zarząd Łączności	1954	1.	1
Zdrójkowski Zbigniew	1956	1.	1
Nadawcy nieustaleni	1950, b. d.	1.	2

ANEKS 13

79. Recenzje i opinie o pracach S. Ś.

Chałasiński Józef, *Uwagi o artykule Prof. dr. S. Śreniowskiego pt. „Idea oryginalności w historiografii polskiej”*, 1947

Kessler Juliusz, *Organizacja sejmiku halickiego*, Studia nad historią prawa polskiego im. O. Balzera, t. XVI, z. 3, Lwów 1938, „Przegląd Prawa i Administracji” 1938, s. 114-115

Kłodziński Andrzej, *Zgoda czy jednomyślność* (recenzja pracy: *Organizacja sejmiku halickiego*, Lwów 1938), „Czas” 22. 01. 1939 r., Nr 22, s. 9

Kula Witold, *Uwagi nad recenzją prof. Śreniowskiego z wydawnictw źródeł wiejskich*, b. d.
Leśnodorski Bogusław, opinia o artykule S. Ś. bez tytułu, 1956

Medyński Władysław, *Ze studiów nad historią prawa polskiego* (recenzja pracy *Organizacja sejmiku halickiego*, Lwów 1938), wycinek prasowy, brak tytułu czasopisma, b. d.

Szczotka Stanisław, *Dzieje chłopów w Polsce. Szkic o ustroju społecznym*, 1947,
„Roczniki Dziejów Społecznych i Gospodarczych”, t. X, b. d., s. 339-343

Vetulani Adam, *Historia państwa i prawa polskiego*, część I i II, Łódź 1952, b. d.

Autor nieustalony, *Dzieje chłopów w Polsce. Szkic o ustroju społecznym*, 1948

Autor nieustalony, *Uwagi o problemie chłopskim w Polsce w latach 1772-1790*, b. d.

ANEKS 14

J. 81. Artykuły i materiały osób obcych

Bortkiewicz Filomena, *Prawa do ziemi chłopów pańszczyźnianych w dobrach prywatnych Królestwa Polskiego w latach 1846-1861 (w świetle materiałów archiwalnych dot. pow. piotrkowskiego)*, b. d.

Deresiewicz J., *Wielkopolska w początkowym okresie układu kapitalistycznego*, 1951

Grajewski Henryk, *Pierwsze formy prawnego normowania pracy w przemyśle Królestwa Polskiego nie mające charakteru ustawodawstwa fabrycznego*, b. d.

Inglot Stanisław, *Tezy w sprawie stanu i zadań naszej historiografii w przedmiocie p. t. „Historia walki klasowej chłopów w Polsce do r. 1795”*, 1950

Jakóbczyk Witold, *Tymczasowy projekt pracy nad uwłaszczeniem chłopów w byłym Wielkim Księstwie Poznańskim*, 1953

Kłós Michał, Włodarska Czesława, *Źródła archiwalne do położenia prawnego włościan w Królestwie Polskim w XIX wieku*, b. d.

Kowecki Jerzy, *W 160 rocznicę Uniwersału Połanieckiego*, b. d.

Leśnodorski Bogusław, *Historia ustroju Polski*, 1949

Leśnodorski Bogusław, *Tezy do referatu: Ustrój i prawo Księstwa Warszawskiego a przemiany społeczno-gospodarcze*, b. d.

Michałowski T., *Malarstwo polskie doby oświecenia*, b. d.

Mitlas J., *Sprawa chłopska w programie Towarzystwa Demokratycznego*, b. d.

Pauli Lesław, *Prawo cywilne i proces cywilny zaboru austriackiego 1772-1918*, b. d.

Radwański Z., Wąsicki J., *Najważniejsze zmiany w polskim prawie cywilnym w okresie oświecenia*, 1951

Sobociński Władysław, *Królestwo Polskie 1815-1830*, b. d.

Stankiewicz Zbigniew, *Shłuzebności leśne w dobrach skarbowych Królestwa Polskiego w latach 1815-1864*, b. d.

Vetulani Adam, *W sprawie prawa chłopskiego w Polsce feudalnej*, nadbitka z „Państwo i Prawo” 1956, z. 10, s. 618-632

Wysłouch S. *Przebieg koncentracji w rolnictwie śląskim w latach 1850-1907*, tabela do referatu, b. d.

Autor nieustalony, *Wytyczne programu badań nad uwłaszczeniem chłopów w Polsce*, b. d.

ANEKS 15

J. 84. Prace S. Ś. wydane drukiem

W kwestii plonów w ustroju folwarczno-pańszczyźnianym Polski XVI-XVIII w.,
Poznań 1953

Państwo polskie w połowie XVII wieku. Zagadnienia ekonomicznej i politycznej władzy oligarchów

Oswald Balzer, Warszawa 1939

O szkołach historycznych w Polsce, „Kwartalnik Historyczny”, 1949, R. LVII, z. 1-4, s. 43-72

O „zarobkowaniu” chłopów pańszczyźnianych w Królestwie Polskim w latach 40-tych i 50 – tych XIX wieku, „Kwartalnik Historyczny” 1956, Rocznik XLIII, nr 4-5, s. 159-179

Oznaki regresu ekonomicznego w ustroju folwarczno-pańszczyńnianym w Polsce od schyłku XVI w., „Kwartalnik Historyczny”, 1954, Rocznik LXI, nr 2, s. 165-196
Problem rozwarstwienia chłopstwa w ustroju folwarczno-pańszczyńnianym w Polsce, „Przegląd Historyczny”, 1955, t. XLVI, z. 4, s. 585-607
Rozrost i potęga państwa polskiego, Katowice 1948
Węzłowa problematyka historii Polski XVII w. Postawa historiografii burżuazyjnej, „Przegląd Historyczny”, 1953, t. XLIV, nr 1-2, s. 3-31
Wieś polska w połowie XVII w., Warszawa 1957
Znaczenie przednówka w ekonomice przeduwłaszczeniowej (Królestwo Polskie w połowie XIX wieku), „Przegląd Historyczny” 1957, t. XLVIII, z. 3, s. 525-551